

Міністерство охорони здоров'я України
Державний заклад
«Дніпропетровська медична академія МОЗ України»
Кафедра гуманітарних наук

Філософсько-гуманітарні читання

ЗБІРКА НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 3'2016

Дніпропетровськ
2016

Министерство здравоохранения Украины
Государственное учреждение
«Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины»
Кафедра гуманитарных наук

Философско-гуманитарные чтения

СБОРНИК НАУЧНЫХ ТРУДОВ

Выпуск 3'2016

Днепропетровск
2016

УДК 130.3

**Друкується за рішенням Вченої ради
ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»,
протокол № 3 від 31 березня 2016р.**

Філософсько-гуманітарні читання: Збірка наукових праць / Відп. ред. О.В. Добридень; редагування – В.Ю. Кравченко, А.І. Нікітенко. – Дніпропетровськ: ДЗ «ДМА», 2016. – 277 с.

У збірнику подано наукові статті та тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Філософсько-гуманітарні читання» з темою «Людина, суспільство і наука в умовах сучасних цивілізаційних змін», яка відбулася 15 квітня 2016 року у м. Дніпропетровськ. Розглядаються актуальні проблеми сучасного соціально-гуманітарного простору. Матеріали конференції присвячені специфіці і закономірностям становлення сучасного духовного середовища, педагогічних, освітніх та виховних методик, історико-філософських, психологічних, культурних, морально-етичних та соціально-політичних аспектів трансформації та модернізації суспільства і особистості.

Видання буде цікавим і корисним для науковців, викладачів вищих навчальних закладів, а також студентів та аспірантів соціально-гуманітарних спеціальностей.

В сборнике представлены научные статьи и тезисы докладов международной научно-практической конференции «Философско-гуманитарные чтения» с темой «Человек, общество и наука в условиях современных цивилизационных изменений», которая состоялась 15 апреля 2016 в г. Днепропетровск. Рассматриваются актуальные проблемы современного социально-гуманитарного пространства. Материалы конференции посвящены специфике и закономерностям становления современной духовной среды, педагогических, образовательных и воспитательных методик, историко-философских, психологических, культурных, морально-этических и социально-политических аспектов трансформации и модернизации общества и личности.

Издание будет интересным и полезным для ученых, преподавателей высших учебных заведений, а также студентов и аспирантов социально-гуманитарных специальностей.

The collection includes The international scientific and practical conference «Readings in Philosophy and Humanities» with the topic «Man, society and science in modern civilization changes» held in Dnipropetrovsk, 15 April 2016. The papers presented at this conference cover the actual issues of modern socio-humanitarian space. Authors examine the specificity and laws of formation of modern spiritual environment, pedagogical, educational and upbringing methods, historical, philosophical, psychological, cultural, ethical, social and political aspects of transformation and modernization of society and personality.

The issues adressed may be interesting and useful for researchers, academics, students and graduate students in social sciences and humanities.

Статті друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст наданих статей несуть їх автори.

Статьи публикуются в авторской редакции. Ответственность за содержание предоставленных статей несут их авторы.

Papers are published in author's edition. Authors are responsible for the content of their submitted papers.

економічних показників в двічі, ризик ескалації політичного насилля знижувався на 5% [3, р. 12].

Варто також відзначити, що далеко не завжди суб'єктами сучасного насилля є бідні, неосвічені та знедолені групи людей, у яких переважає відчуття фрустрації. Так, Д. Лейтін і Дж. Фірон провівши порівняльні дослідження тероризму у 56 державах вказали на те, що терористи це, переважно, більш освіченіші та забезпеченіші люди, ніж решта населення у відповідному регіоні. Більшість керівництва Аль-Каїди це молоді люди у віці від 26 до 28 років, більше половини з них – лікарі, юристи, вчителі, третина – професіонали середньої кваліфікації, 2/3 – вихідці із заможних сімей [6, р. 76].

Таким чином, слід зазначити, що низький рівень економічного розвитку, бідність і неосвіченість дуже часто є джерелами, які посилюють інтенсивність політичного насилля. Соціальні негаразди відіграють роль підсилювача етнічних, релігійних чи ідеологічних конфліктів, а також відіграють важливу роль в процесі залучення значних соціальних груп до участі у незаконних збройних формуваннях. Окрім цього, економічні кризи можуть бути причиною фрагментації суспільства, поглиблення насильницького протистояння в соціально-політичному просторі і зростання ризику громадянської війни, революції чи перевороту.

Література:

1. Гарр Т.Р. Почему люди бунтуют / Т.Р. Гарр. – СПб., 2005. – 461 с.
2. Стратегії боротьби з бідністю залежать від місця проживання незаможних // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/News/59154>.
3. Collier P., Hoeffler A. Beyond greed and grievance: feasibility and civil war / P. Collier, A. Hoeffler // Oxford Economic Papers. – 2009. – vol. 61 (1). – P. 1-27.
4. Collier P., Hoeffler A. The Challenge of Reducing the Global Incidence of Civil War / P. Collier, A. Hoeffler // [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.copenhagenconsensus.com/sites/default/files/cp-conflictsfinished.pdf>
5. Collier P., Hoeffler A. On the Incidence of Civil War in Africa / P. Collier, A. Hoeffler // Journal of Conflict Resolution. – 2002. – № 46 (1). – P. 13-28.
6. Fearon J., Laitin D. Ethnicity, Insurgency and Civil War / J. Fearon, D. Laitin // American Political Science Review. – 2003. – № 97 (1). – P. 75-90.
7. Flanigan W., Fogelman E. Patterns of Political Violence in Comparative Historical Perspective / W. Flanigan, E. Fogelman // Comparative Politics. – 1970. – Vol. 3, № 1. – P. 1-20.
8. Galtung J. Violence, peace and peace research / J. Galtung // Journal of Peace Research. 1969. – № 6 (3). – P. 167-191.
9. Ikejiaku B. Poverty-Conflict Nexus: The Contentious Issue Revisited / Brian Ikejiaku // European Journal of Sustainable Development. – 2012. – № 1. – P. 127-150.
10. Urdal H., Population Pressure, Horizontal Inequality and Political Violence: A Disaggregated Study of Indonesian Provinces, 1990-2003 / H. Urdal, G. Østby, M. Zulfan // Journal of Development Studies. – 2011. – Vol. 47. – № 3. – P. 377-398.

УДК 378

Павленко С. В.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», м. Дніпропетровськ

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОБДАРОВАНОСТІ СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Аналіз студентського віку. Вища школа є розвитком особливого культурного прошарку фахівців. Період в який відбувається активне формування індивідуального стилю діяльності.

Ключові слова: обдарованість особистості; інтелектуальна діяльність; пізнавальна сфера.

Анализ студенческого возраста. Высшая школа есть развитием особенного культурного слоя специалистов. Период, в который происходит активное формирование индивидуального стиля деятельности.

Ключевые слова: одаренность личности; интеллектуальная деятельность; область познаний.

Analysis of student age. High school is the development of a special cultural layer specialists. The period in which there is an active form of individual style of activity.

Key words: the giftedness of the individual; intellectual activity; cognitive sphere.

Розбудова державності в Україні зумовила нові тенденції щодо розвитку освіти. З'явилася нагальна потреба суспільства у творчих, діяльних, обдарованих, інтелектуально й духовно розвинених громадянах.

Психолог В. С. Юркевич в поняття «обдарованість» включає високий рівень розвитку будь-яких здібностей, а обдаровані діти, таким чином, діти з достатньо високорозвиненими здібностями. Вона пише: «Обдарованість включає, таким чином, художню, розумову (інтелектуальну), і обдарованість у сфері соціальних відносин (лідерство), і психомоторну (наприклад, у спорті), і, авжеж, творчу – високу здатність до створення нових ідей» [6, с. 11].

На новому рівні проблему обдарованості досліджували Б. Г. Ананьєв, В. М. Мясіщев, А. Г. Ковальов, Г. С. Костюк, К. К. Платонов, С. Л. Рубінштейн і насамперед – Б. М. Теплов. Він визначив такі три ознаки здібностей:

- індивідуально-психологічні особливості, що відрізняють одну людину від іншої;
- особливості, що сприяють успішному виконанню діяльності;
- здібності не зводяться до знань, умінь, навичок, які вже виявлено в суб'єкта, а сприяють легкому і швидкому їх набуттю [5, с. 102].

І.С. Кін аналізуючи студентський вік, відзначає, що він відкриває щабель індивідуалізації й збігається з періодом кризи юності, що пов'язаний з пошуком свого вкорінення у світі, прилученні до нього, з виробленням власного світогляду, з визначенням своєї самотності й унікальності. У зв'язку із цим необхідно ставити питання визначення студента в культурі й реалізації в професії. Очевидно, що студентський вік є сприятливим періодом для присвоєння творчого, гуманістичного змісту вищої освіти. Вища школа служить для передачі спеціальних знань та для розвитку і відтворення особливого культурного прошарку, найважливішим елементом якого є сам фахівець. Його як представника визначеної культури характеризує не тільки специфічний набір знань і умінь, але і визначений світогляд, життєві позиції і цінності, особливості професійної поведінки і т.д. Тому фахівець не тільки передає студентові знання і професійні уміння, а долучає його до визначеної культури, і щоб ця культура розвивалася і відтворювалася, необхідні живі люди, живе людське спілкування.

Для того щоб при побудові програми необхідно врахувати можливості студентів, потрібно добре їх знати. Але особливості пізнавальної сфери особистості прямо зв'язані з всіма іншими її підструктурами й особистістю в цілому. Успішна навчальна діяльність студента залежить не тільки від ступеня володіння прийомами інтелектуальної діяльності, вона обумовлена також особистісними параметрами навчальної діяльності – стійкою системою відносин студента до навколишнього світу і до самого собі.

На які ж питання варто звертати увагу у зв'язку з необхідністю обліку вікових особливостей і індивідуальних відмінностей студентів у навчально-виховному процесі вузу? Сучасні студенти – це, насамперед, молоді люди у віці 18-25 років. У приведених вище класифікаціях періодів життя людини цей вік визначається, як пізня юність або рання зрілість. Відсутність єдиного терміна вже говорить про складності, неоднозначності психологічних характеристик цього періоду життя. Дуже важливо мати на увазі, що людина безупинно еволюціонує як єдине ціле, так що ні одну сторону його життя не можна зрозуміти у відриві від інших сторін.

Візьмемо, наприклад, такий, здавалося б що не має відносин до педагогічної ситуації параметр, як фізичний розвиток молодих людей. Студентський вік характеризується найвищим рівнем таких показників, як м'язова сила, швидкість реакцій, моторна спритність, швидкісна витривалість та ін. Як прийнято говорити, це вік фізичної досконалості людини. Більшість спортивних рекордів встановлено саме в цьому віці. Однак, як свідчать дані Всесвітньої організації охорони здоров'я, саме студенти характеризуються гіршими показниками фізіологічних функцій у своїй віковій групі. З молоді лідерують по числу хворих гіпертонією, тахікардією, діабетом, нервово-психічними порушеннями. Основа

цього, як показують дослідження, криються в тім, що в процесі вузівського навчання студенти відчувають сильну психічну напругу, часто руйнівну для здоров'я.

Викладач повинен враховувати, що ці навантаження особливо великі в періоди контролю й оцінювання. Але саме тому часто відбувається одна з найгрубіших педагогічних помилок: негативну оцінку результатів засвоєння навчальної програми викладач переносить на оцінку особистості студента в цілому, даючи студентові знати за допомогою міміки, жестів та у словесній формі, що він нерозумний, ледачий, безвідповідальний і т.д. Змушуючи студента переживати негативні емоції, викладач впливає на фізичний стан і здоров'я студента.

Навчання у вузі вимагає великих витрат часу й енергії, що обумовлює деяку затримку соціального становлення студентів у порівнянні з іншими групами молоді. Цей факт часто породжує у викладачів помилкове уявлення про студентів, як про соціально незрілі особистості, які потребують постійної опіки, поблажливого відношення. Сам того не усвідомлюючи, викладач у цьому випадку встановлює планку, обмежує рівень, до якого студент, з його уявлення, може розвинути свої особисті якості, такі як: відповідальність, ініціативність, самостійність. Вихованець (у даному випадку студент) не усвідомлено сприймає таку програму і, що особливо прикро, внутрішньо приймає її. Людині властиво легко адаптуватися до занижених вимог: у цих умовах здібності студента не тільки не розвиваються, але і часто деградують.

Відношення ж педагога до студента як до соціально зрілої особистості, навпроти відсуває планку, розкриває нові обрії, тим самим не обмежуючи можливості розвитку особистості, а підсилюючи їх своєю вірою, внутрішньою підтримкою. Як правило, саме в студентському віці досягають максимуму у своєму розвитку не тільки фізичні, але і психологічні властивості і вищі психічні функції: сприйняття, увага, пам'ять, мислення, мова, емоції і почуття. Цей факт дозволивши Б. Г. Ананьєву зробити висновок про те, що даний період життя максимально сприятливий для навчання і професійної підготовки. У цей період відбувається активне формування індивідуального стилю діяльності [2].

Переважне значення в пізнавальній діяльності починає здобувати абстрактне мислення, формується узагальнена картина світу, встановлюються глибинні взаємозв'язки між різними областями досліджуваної реальності. Якщо викладач не розвиває саме ці здібності, у студента може закріпитися навичка напівмеханічного запам'ятовування досліджуваного матеріалу, що веде до росту показної ерудиції, але гальмує розвиток інтелекту. Результати спеціальних обстежень показують, що в більшості студентів рівень розвитку таких інтелектуальних операцій, як порівняння, класифікація, визначення, досить невисокий [3].

Викладачу найчастіше доводиться докладати великих зусиль, щоб перебороти школярське відношення до навчання: орієнтацію тільки на результат інтелектуальної діяльності та й на байдужість до самого процесу пізнавальної думки.

Лише небагато, більш половини студентів підвищують показники інтелектуального розвитку від першого курсу до п'ятого, і, як правило, таке підвищення спостерігається в слабких і середніх студентів, а кращі студенти часто ідуть з вузу з тим же рівнем інтелектуальних здібностей, з яким прийшли [4].

Найважливіша здатність, яку повинен придбати студент у вузі, - це, власне, здатність учитися, що радикальним образом позначиться на його професійному становленні, тому що визначає його можливості в після вузівській безперервній освіті. Навчитися вчитися важливіше, ніж засвоїти конкретний набір знань, які в наш час швидко стають застарілими. Ще важливіше здатність самостійного здобування знань, заснована на творчому мисленні.

Особливо бурхливо в період вузівського навчання йде розвиток спеціальних здібностей. Студент вперше стикається з багатьма видами діяльності, що є компонентами його майбутньої професії, тому на старших курсах необхідно приділяти особливу увагу діалоговим формам спілкування зі студентами, зокрема, у процесі виконання ними курсових

і дипломних проєктів, проходження практик і т.д. Найголовніша особливість юнацького віку (включаючи і пізню юність) складається в усвідомленні людиною своєї індивідуальності, неповторності, у становленні самосвідомості і формуванні образу «Я». Образ «Я», по І. Кону, - це соціальна установка, відношення особистості до себе, що включає три взаємозалежних компоненти: пізнавальний, емоційний і поведінковий [1].

Сприятливе положення студента в навколишньому для нього середовищі, сприяє нормальному розвитку його особистості. Не повинно бути істотних розбіжностей між самооцінкою й оцінкою, одержуваної студентом від значимих для нього людей (референтної групи), до яких обов'язково повинний відноситися й викладач. У цьому випадку він може допомогти студентові в подоланні несприятливого співвідношення самооцінки, очікуваної оцінки й оцінки, що виходить від референтної групи. Це можна зробити, цілеспрямовано організувавши таку педагогічну ситуацію, щоб студент ставши перед значимими для нього «іншими» у вигідному світлі й одержавши позитивну оцінку, що приведе до підвищення очікуваної оцінки, поліпшить його психологічний стан і зробить більш сприятливою позицію особистості в цілому.

Дослідивши проблему психологічних особливостей організації виховних заходів у вищій школі, ми дійшли висновків, що сучасний етап розвитку суспільства потребує особливої уваги до педагогічних роздумів розвитку творчої обдарованості студентів у вищій школі.

Аналіз основних нормативних документів, що регламентують стратегічні підходи розвитку молодіжної політики, свідчить про всі зростаючі інтереси держави до молоді як гарант безпеки й розвитку України.

Вища школа являє собою систему послуг, орієнтованих на підтримку самостійного, активного становлення особистості кожного студента. Молодіжна політика у вищій школі неможлива без творчої участі в її реалізації самих студентів, студентського самоврядування, молодіжних суспільних об'єднань. У Концепції виховання студентів визначено: «Особливе значення творчість здобуває в умовах змін громадського життя, суспільної свідомості, тому що тільки в процесі творчості виникають нові підходи до організації життя» [7].

Одним з перспективних напрямків удосконалювання системи, науково-дослідної роботи як засобу інтелектуального виховання, розвитку обдарованих студентів є розширення форм наукової творчості.

У сучасній вузівській практиці активно використовуються такі форми науково-дослідних занять, як студентські наукові кружки (на молодших курсах), участь у наукових конференціях, участь у науково-методичних і соціологічних дослідженнях, участь у міжнародних програмах, творчих конкурсах, олімпіадах в тому, що цікавить сучасну молодь. Це дасть можливість єднанню викладацького колективу з студентами.

Література:

1. Губенко О.В. Творчий інтелект: деякі особливості та методи активізації у старшокласників // Обдарована дитина. – 1998. – №1. – С.25-28.
2. Гуменюк О.В. Психологія Я-концепції: Монографія. – Тернопіль: Економічна думка, 2002. – 186 с.
3. Дружинин В.Н. Общие способности. – М., 2009. – 254 с.
4. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология: Учебник для вузов. 2-е изд. – СПб.: Питер, 2007. – 320 с.
5. Теплов Б.М. Психология. Изд-ие 8-е, М., Учпедгиз, 1954. – 345 с.
6. Юркевич В. С. Экспериментальное исследование «реакции на новизну» как проявления умственной активности // Вопросы диагностики психического развития. – Таллин, 1974.
7. Зауваження по правовому забезпеченню системи Вища школа України http://www.experts.in.ua/ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=81578

УДК 378.14-057.632

Подплетня О. А., Хмельникова Л. І.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», м. Дніпропетровськ